

Seletuskiri

Valga Vallavolikogu määruse „Valga valla 2024. aasta eelarve“ eelnõu juurde

Valga valla 2024. aasta eelarve koostamisel juhendatakse Valga valla arengukavast ja eelarvestrateegiast aastateks 2023–2027, Rahandusministeeriumi juhendmaterjalidest, kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seadusest, Valga valla finantsjuhtimise korrast ja teadaolevatest majandusproгноosidest.

Käesolev eelarve on koostatud üheks eelarveaastaks 01.01.–31.12.2024. Eelarve on koostatud tekkepõhisel printsiibil, mis tähendab, et selles kajastatakse tehingud vastavalt nende toimumisele, sõltumata sellest, millal nende eest raha laekub või välja makstakse. Eelarve esitlusvaluutaks on euro.

Makromajanduslikud eeldused

Geopoliitilisest asukohast tingutuna ja suure ekspordi osakaalu tõttu oli Eesti Euroopa Liidu liikmesriikide seas ainus, kelle majanduskasv möödunud aastal oli negatiivne ja see trend on jätkunud ka 2023. aastal. Rahandusministeeriumi suvise majandusproгноosi kohaselt jääb majanduskasv 2023. aastal tervikuna -2% juurde ning jõuab eelduste kohaselt positiivse poole peale 2024. aastaks, kui majanduskasvuks progноositakse 2,7%. Ministeerium möönab, et oma progноosis on nad arvestanud tulu-, käibe-, aktsiisi- ja hasartmängumaksu muudatustega, aga välja on jäetud näiteks võimaliku automaksu, keskkonnatasude ja teekasutustasude kehtestamise mõjud. Teisalt on aasta teises pooles ilmnenud juba märke sellest, et võrreldes esimese poolaastaga on majanduse väljavaated halvenenud veelgi. Eeskätt annab tooni majanduse halvenemine Eesti jaoks olulistes ekspordi sihtriikides Saksamaal ja Põhjamaades. OECD annab 2023. aasta novembris Eesti kohta märguande, mille kohaselt Eesti majanduskasv jääb 2024. aastal 0,6%-ga Balti riikide seas madalaimaks, progноosib tööturu seisu halvenemist ja visa taastumistempot.

Inflatsioon on 2023. aastal olnud tagasihoidlikum kui möödunud aastal. 2023. aasa kokkuvõtteks progноosib Rahandusministeerium inflatsiooniks 9,6% ning 2024. aastaks 4,6%. Energiakandjate hinnatõusu aeglustumise mõjul on vähenenud küll kulud eluasemetele, aga see on paljudel juhtudel asendunud kodulaenude suuremate intressikuludega. Toidu- ja tööstuskaupade osas on tootjad sisendhindade kasvu suunanud lõpphindadesse, mis kokkuvõttes tõstab igapäevaste kulude hinnataset ja vähendab tarbijate ostujõudu. Tarbimise tase on püsinud suuresti kogunenud säästude ja pensioni II samba varade tarbimisse suunamise toel, mis pikemas vaates ei ole jätkusuutlik.

Töötuse kasv on olnud siiani mõõdukas. Rahandusministeeriumi suvine progноos on optimistlik ja näeb ette, et tööpuudus püsib perioodil 2022–2027 stabiilselt 6% juures. Väikest tõusu (ca 0,5%) eeldatakse vaid 2023. aasta teises pooles, misjärel oodatakse kohe kiiret töökohtade taastumist 2024. aastal. Kavandatavaid maksumuudatusi silmas pidades ning koos välisnõudluse äralangemisega, on ettevõtted 2023. aasta teises pooles juba hakanud end muutustega kohandama, mis enamasti tähendab töötajate koondamist ja/või tegevusmahtude vähendamist. Töötus 2023. aasta teises pooles on Eesti Töötukassa andmetel tõusvas trendis ja jõudnud novembri lõpuks ca 8% juurde. Seega ei saa välistada, et majanduse mõjud jõuavad tööturule teatud viitajaga ja toovad 2024. aastaks kaasa progноositust suurema tööpuuduse.

Kokkuvõttes möönab ka Rahandusministeerium, et 2023. aasta majanduse seis on pingeline ja väljavaated lähitulevikuks on ebakindlad. See, milline stsenaarium realiseerub, sõltub suurel

määral hindade arengust, ettevõtete võimest kohaneda uute väljakutsetega ning ettevõtete ja elanike kindlustundest.

Valga valla sotsiaalmajanduslikud näitajad

Valga vallas oli 2023. aasta 1. oktoobri seisuga 15 306 elanikku, aasta alguse seisuga võrreldes on elanikkond vähenenud 150 inimese võrra. Vanusegruppide lõikes on elanike arv vähenenud kõikides vanusegruppides, väljaarvatud 65-aastased ja vanemad. Eakate arv on suurenenud vaadeldaval perioodil 131 inimese võrra, samal ajal suurim vähenemine on toimunud tööealiste arvus, kus üheksa kuuga on vähenemine 166 inimese võrra.

Maksumaksjate arv 2023. aasta juunis oli Rahandusministeeriumi andmetel¹ 5883 inimest, aasta võrdluses on maksumaksjate arv vähenenud 137 inimese võrra (juunis 2022. a oli maksumaksjaid 6020). Maksumaksjate arv stabiilselt vähenenud, nelja aasta jooksul ligi kaheksa inimese võrra.

Keskmine väljamakse TSD-deklaratsioonide alusel oli Valga vallas 2023. aasta juunis 1327 eurot, mis on 11% suurem kui aasta tagasi. Valga maakonna palgatöötaja keskmine brutotulu on üks madalamaid Eestis, 2023. aasta III kvartalis oli see Statistikaameti andmetel² 1336 eurot kuus, s.o Eesti keskmisest (1812 eurot kuus) 74%. Peamised ettevõtluse tegevusvaldkonnad Valga vallas on hulgi- ja jaekaubandus, põllu- ja metsamajandus, ehitus, muud teenindavad tegevused ja töötlev tööstus, mis seletab ka riigi keskmisest enam kui veerandi võrra madalamat palgataset.

Omavalitsus ise on piirkonnas oluline tööandja ja suurim tööjõumaksude maksja – Valga Vallavalitsuses ja hallatavates asutustes töötab ligi 7% kogu omavalitsuse tööealisest elanikkonnast. Selline mudel tähendab omakorda, et vald maksab iga kuu palgaelarvest raha välja rohkem kui sealt maksude kaudu tagasi laekub. Suhteliselt suur on ka Valga valla sõltuvus piirkonna suurimatest tööandjatest ja tööjõumaksude maksjatest (Valga Haigla AS, Atria Eesti AS, Sami Tootmine AS, Keil M.A OÜ, Laatre Piim AS, Valgamaa Kutseõppekeskus, Aclima OÜ, Valga Depoo AS ja Otolux AS). Läbi selle on ka valla enda tulubaas suures sõltuvuses nende üksikute piirkonna suurimate ettevõtete käekäigust.

Töötukassa andmetel³ oli töötuna arvel 1. oktoober 2023 seisuga 800 inimest (s.o 9,3% tööealistest inimestest).

1. PÕHITEGEVUSE TULUD

Tulude eelarve planeerimise aluseks on 2023. aasta tulude laekumine, kavandatavad maksumuudatused, planeeritud tegevused ja Rahandusministeeriumi koostatud prognoosid eelolevaks aastaks.

¹ Rahandusministeerium. Kohalikud omavalitsused. Finantskorraldus. VMS graafikud. Vaadatud seisuga 24.11.2023. URL: <https://www.fin.ee/finantskorraldus#finantsulevaated>

² Statistikaamet: Keskmine brutokuupalk, maakonna järgi. Kasutatud andmeid seisuga 28.11.2023. URL: https://andmed.stat.ee/et/stat/majandus_palk-ja-toojeukulu_palk_luhiajastatistika/PA117/table/tableViewLayout2

³ Töötukassa. Statistika ja uuringud. Päevane statistika. Registreeritud töötud päeva seisuga kohaliku omavalitsuse järgi. Kasutatud andmeid seisuga 28.11.2023. URL: <https://www.tootukassa.ee/et/statistika-ja-uuringud/peamised-statistilised-naitajad/paevane-statistika>

Tabel 1. Maksutulud

	2022 täitmine	2023 eelarve kinnitatud 22.02.2023 nr 38	2024 eelarve	2024 vs 2023
Füüsilise isiku tulumaks	10 758 441	11 059 278	12 687 427	14,72%
Maamaks	381 717	381 000	384 000	0,79%
Reklaamimaks	12 247	13 000	13 000	0,00%
Maksutulud kokku	11 152 406	11 453 278	13 084 427	14,24%

1.1.1 Füüsilise isiku tulumaks

Füüsilise isiku tulumaksu laekumist mõjutab maksumaksjate arv, brutosissetulek ja riigi poolt omavalitsustele kehtestatav tulumaksu laekumise määr. Tulumaksuseaduse muudatused jõustuvad 1. jaanuarist 2024. aastal ja sätestavad järgmist:

- 1) residendist füüsilise isiku muust maksustatavast tulust laekub maksumaksja elukohajärgse kohaliku omavalitsuse üksuse eelarvesse 11,89%, v.a kohustusliku ja täiendava kogumispensioni väljamaksed, dividendid ja vara võõrandamisest saadud tasu;
- 2) residendist füüsilise isiku riiklikust pensionist laekub elukoha järgse kohaliku omavalitsuse üksuse eelarvesse 2,5%⁴.

2024. aasta eelarves on muudelt tuludelt prognoositud tulumaksu kasv +7% võrreldes 2023. aasta eelarvega. Sellele lisandub pensionitelt laekuv tulumaks prognoositavalt summas 854 000 eurot. Kokku on tulumaksu tulu 2024. aasta eelarves 12 687 427 eurot, mis eelmise aasta võrdluses on 14,72% enam.

1.1.2 Maamaks

2022. aastal leidis aset maade korraline hindamine, mille tulemuste mõju avaldub esmakordselt 1. jaanuarist 2024. aastal kehtima hakkava maamaksuseadusega. Seoses seaduse muudatusega võttis Valga Vallavolikogu 31.05.2023 vastu määruse nr 40, millega kehtestati uued maamaksumäärad Valga valla haldusterritooriumil:

- 1) elamumaa ja maatulundusmaa õuema kōlvikule 0,5% maa maksustamishinnast aastas;
- 2) maa tulundusmaa jm kōlvikud 0,5% maa maksustamishinnast;
- 3) ärimaa, tootmismaa jm sihtotstarbeline maa 1% maa maksustamishinnast.

Maamaksuseadus näeb ette ka maksutõusu piirmäära, mille kohaselt võib maksustamisperioodi maamaksu summa suurened maksimaalselt 10% eelmise maksustamisperioodi maksusummast.

Maamaksu tulu jääb 2023. aastal võrreldavale tasemele eelarvestatud summaga. 2024. aasta maamaks on prognoositud summas 384 000 eurot.

⁴ 2024. aastal laekub tulumaks pensionitelt 11 kalendrikuu eest.

1.1.3 Reklaamimaks

Reklaamimaks on maks, mille osakaal valla eelarves on väike (alla 1% tulude mahust). Reklaamimaksu laekumiseks on 2024. aastaks planeeritud 13 000 eurot, seda laekub ainult Valga linnast.

1.2. Kaupade ja teenuste müük

Kaupade ja teenuste müügi all kajastub tulu riigilõivudest, haridustegevusest, kultuuriasutuste tulud, spordiasutuste tulud, tulud sotsiaalalalasest tegevusest, elamu- ja kommunaalasest tegevusest, üldvalitsemise-, metsa- ja renditulu.

Tabel 2. Kaupade ja teenuste müük

	2022 täitmine	2023 eelarve kinnitatud 22.02.2023 nr 38	2024 eelarve	2024 vs 2023
Riigilõiv	10 466	12 000	12 000	0,00%
Tulud haridusasutuste majandustegevusest	561 261	501 963	540 445	7,67%
Tulud kultuuriasutuste majandustegevusest	71 829	50 152	65 230	30,06%
Tulud spordiasutuste majandustegevusest	29 287	31 000	37 000	19,35%
Tulud tervishoiu- ja sotsiaalalalasest tegevusest	705 020	335 220	372 470	11,11%
Kommunaaltegevuse tulud	24 087	27 500	36 300	32,00%
Tulud keskkonnaalasest tegevusest	0	0	0	0,00%
Üldvalitsemise tulud	1 882	0	0	0,00%
Metsatulu	125 839	180 000	150 000	-16,67%
Õiguste müük	0	0	0	0,00%
Rendid jm	266 466	248 684	238 884	-3,94%
Tulu kokku	1 796 136	1 386 519	1 452 329	4,75%

Lisa tabelile 2. Haridus- ja kultuuriasutuste tulud majandustegevusest

	2023 eelarve kinnitatud 22.02.2023 nr 38	2024 eelarve	2024 vs 2023
Tulud haridusasutuste majandustegevusest	501 963	540 445	7,67%
<i>Valga KHK huviringide õppetasad</i>	<i>13 750</i>	<i>16 800</i>	<i>22,18%</i>
<i>Valga Muusikakooli õppetasad</i>	<i>33 000</i>	<i>36 400</i>	<i>10,30%</i>
<i>Lasteaia kohatasud teistelt KOV -lt</i>	<i>163 680</i>	<i>153 648</i>	<i>-6,13%</i>
<i>Lasteaia kohatasud lapsevanematelt</i>	<i>67 465</i>	<i>89 594</i>	<i>32,80%</i>

<i>Lasteaia õppetasud lapsevanematelt</i>	44 980	59 198	31,61%
<i>Lasteaia toiduraha lapsevanematelt</i>	135 627	154 511	13,92%
<i>Üldhariduskoolide kohatasud teistelt KOV -lt</i>	40 293	30 294	-24,82%
<i>Üldhariduskoolide tulu õppekavavälistest tegevustest (Võru keele õpe Hargla Koolis ja Lüllemäe Põhikoolis)</i>	3 168	0	-100,00%
Tulud kultuuriasutuste majandustegevusest	50 152	65 230	30,06%
<i>Valga KHK piletitulu</i>	5 000	5 000	0,00%
<i>Valga kino piletitulu</i>	10 000	16 000	60,00%
<i>Tsirguliina Rahvamaja piletitulu</i>	500	2000	300,00%
<i>Lüllemäe Kultuurimaja piletitulu</i>	500	2000	300,00%
<i>Hargla Maakultuurimaja piletitulu</i>	700	2000	185,71%
<i>Valga Muuseumi piletitulu</i>	3 000	4 000	33,33%
<i>Valga Keskraamatukogu tasulised teenused (eraisikutele, maakonna raamatukogudele)</i>	2 352	2 600	10,54%
<i>Kultuuriürituste piletitulu</i>	13 000	16 530	27,15%
<i>Laatade kohamaksud</i>	15 100	15 100	0,00%

Haridusasutuste majandustegevuse tuluna on kajastatud põhihariduse ja alushariduse koolitusteenuste müük teistele omavalitsustele. Põhihariduse kohamaksumus on planeeritud lähtuvalt 2024. aastaks kinnitatud õppekoha tegevuskulu maksumusest (102 eurot õpilase kohta) ja EHIS⁵ 10.11.2023 seisuga haridusasutustes olnud teiste omavalitsuste registrites olevate laste arvust (üldhariduskoolides 27 õpilast). Alushariduse kohamaksumus on planeeritud lähtuvalt prognoositavast kohamaksumusest 2024. aastal ja Valga valla lasteaedades käivate teiste omavalitsuste registris olevate laste arvust (10.11.2023 EHIS andmetel on teiste KOV- de lapsi 29). Sama tululiigi all kajastuvad ka lastevanemate poolt kaetav osa lasteaedade õppe- ja kohatasudest ning toidurahast, Valga Muusikakooli õppemaksud ning Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuse ringitasud.

Kultuuriasutuste majandustegevuse tuluna on planeeritud muuseumi ja kino pääsmed, kultuuriürituste piletitulu, laada kauplemiskoha tasud ning raamatukogu tasulised teenused, sh nii teenused füüsilistele isikutele kui ka teistele maakonna raamatukogudele. Lähtudes 2023. aasta eelarve prognoositavast täitmisest ning eeldusest, on 2024. aastaks prognoositud tulu summas 65 230 eurot.

Spordiasutuste majandustegevuse tuluna on planeeritud spordihalli, keskstaadioni ja Jaanikese Motokompleksi kasutamise eest laekuvad tasud.

Sotsiaalabialase tegevuse tuludena on kajastatud Karula Hooldemaja hooldekodu teenuse müüki summas 206 450 eurot. Valga Vallavalitsuse 15.11.2023 määrusega nr 16 on kehtestatud Karula Hooldemaja kohamaksumus 1145 eurot kuus, millest hooldustöötajate ja abihoidlustöötajate tegelike kulude maksumus ühe teenuse saaja kohta on 543 eurot kuus. Sotsiaalabialase tegevuse tuludena on kajastatud ka Valga Perekeskus Kurepesa teenuste müük (summas 123 620 eurot), sotsiaaltransport (summas 7000 eurot) ning koduhooldusteenuse osutamisest laekuv tulu (summas 35 000 eurot).

Kommunaaltegevuse tulude all kajastuvad Valga sauna piletitulu (summas 30 000 eurot) ja Valga jaamahoone WC-teenuse tulud (summas 6 300 eurot).

Metsatulu 2024. aastaks on planeeritud summas 150 000 eurot.

⁵ Eesti Hariduse Infosüsteem

Renditulude alla on planeeritud kõikides valla hoonetes ja hallatavates asutustes välja renditud pindadelt laekuv tulu (sh kommunaaltasud), samuti valla omanduses olevate korterite üüritulu.

1.3. Saadavad toetused tegevuskuludeks

Toetustena kajastatakse riigieelarvest saadavaid toetusi (tasandus- ja toetusfondi summad), Kultuuriministeeriumilt toetused Valga Keskraamatukogule ja Valga Muuseumile ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumilt toetus ühistranspordi korraldamiseks. Võrreldes varasemate aastatega on toetusfondi vahendite eraldistes toimunud mitmeid muudatusi. 1. jaanuarist 2024. aastal jõustuva Vabariigi Valitsuse määruse „Riigieelarve seaduses kohaliku omavalitsuse üksustele määratud toetusfondi vahendite jaotamise ja kasutamise tingimused ja kord“ kohaselt antakse KOV-dele toetust üldhariduskoolide pidamiseks, huvihariduseks ja koolieelsete lasteasutuste õpetajate tööjõukuludeks, samuti toimetulekutoetust, suure hooldus- ja abivajadusega lapsele abi andmise toetust, rahvastikutoimingute ja kohalike teede hoiu toetust. Muudatuste kohaselt on pikaajalise hoolduse korralduse toetus, asendus- ja järelhooldustoetus ning matusetoetus liikunud tasandusfondi koosseisu. 2024. aasta eelarve eelnõu 2. lugemise ajaks on teada esialgsed summad haridustoetuse arvestuse kohta. 2024. aasta eelarve eelnõu 2. lugemise ajaks on teada riigieelarvest saadavate toetuse esialgsed summad seisuga 05.02.2024⁶, vastavad täpsustused on eelarvesse sisse viidud.

Tasandusfond on arvatud Rahandusministeeriumi prognoosmudeli järgi elanike arvu ja maksetulude prognoosi baasilt, arvestades lisaks toetusfondi eraldistes jõustuvad muudatusi. Mudeli kohaselt on prognoositav tasandusfondi kasv 23,73%. Absoluutsummas on tasandusfondi prognoositav kasv 995 215 eurot. Rõhutame, et tasandusfondi koosseisu on 2024. aastal viidud pikaajalise hoolduse korralduse toetus, asendus- ja järelhooldus ning matusetoetus. Kõikide nende toetuste summa 2023. aastal kokku moodustas 1 036 974 eurot.

Tabel 3. Riigieelarvest saadavad toetused

	2023 eelarve kinnitatud 22.02.2023 nr 38	2024 eelarve	2024 vs 2023
Tasandusfond	4 194 598	5 189 813	23,73%
Toetusfond:	7 610 556	6 864 143	-9,81%
haridustoetus	4 687 362	4 977 120	6,18%
huviharidustoetus	202 154	233 759	15,63%
alushariduse palgatoetus	125 310	133 963	6,91%
toimetulekutoetus	983 183	980 746	-0,25%
matusetoetus	58 428	0	-100,00%
raske ja sügava puudega lastele teenuste korraldamiseks	44 114	38 711	-12,25%

⁶ Regionaal- ja Põllumajandusministeerium. Kohalikud omavalitsused. Finantskorraldus. Tasandus- ja toetusfond 2024 (esialgne seisuga 05.02.2024) Vaadatud 09.02.2023. URL: <https://www.agri.ee/regionaalareng-planeeringud/kohalikud-omavalitsused/finantskorraldus>

asendus- ja järelhooldusteenuse toetus	429 660	0	-100,00%
teedehoiuks	479 469	484 771	1,11%
rahvastikutoimingute korraldamiseks	19 960	15 073	-24,48%
kõrgenenud energiakuludega toimetulemise toetus	64 251	0	-100,00%
pikaajalise hoolduse korralduse toetus	516 665	0	-100,00%
Tasandus- ja toetusfondi eraldised kokku	11 805 154	12 053 956	2,11%

Haridustoetust antakse kohaliku omavalitsuse üksustele üldhariduskoolide õpetajate, direktorite ja õppealajuhatajate tööjõukuludeks ja täiendkoolitusteks, õppekirjanduseks, koolilõunaks, tegevuskulu toetuseks ja õppekäikude toetuseks. Toetuse arvestamise põhimõtted on järgmised:

- 1) õpetajate tööjõukulude toetuse arvutamiseks korrutatakse õpilaste arv õppevormi ja -liikide lõikes kohaliku omavalitsusele vastava koefitsiendi ja ühe õpilase kohta antava õpetaja tööjõukulu määraga.
- 2) direktorite ja õppealajuhatajate tööjõukulude toetuseks antakse 92 eurot õpilase kohta. Kui õpilaste arv on võrreldes 2014. aastaga vähenenud, siis jääb toetuse summaks 2014. aastal eraldatud toetuse summa;
- 3) õpetajate, direktorite ja õppealajuhatajate täienduskoolituse toetuseks antakse 12 eurot õpilase kohta. Kui täiendkoolituse vajadus on kaetud, lubab seadus eraldist kasutada vastavate ametipositsioonide tööjõukuludeks. Toetuse piirmäär on püsitud samal tasemel 2015. aastast;
- 4) õppekirjanduse toetuseks antakse 57 eurot õpilase kohta. Toetuse piirmäär on püsitud samal tasemel 2015. aastast;
- 5) koolilõuna toetust antakse 175 eurot statsionaarse õppe õpilase kohta. Toetuse piirmäär on püsitud samal tasemel 2018. aastast;
- 6) tegevuskulu toetuse arvutamisel korrutatakse õpilaste arv õppevormi ja -liikide lõikes vastava koefitsiendi ja õppekoha aastase tegevuskulu piirmääraga;
- 7) kultuuriasutustesse korraldatavate õppekäikude toetuseks jaotatakse toetuse kogusumma omavalitsusüksuste vahel proportsionaalselt statsionaarses õppes osalevate õpilaste arvuga, arvestades seejuures piirkondlikku koefitsienti (Valga vallas 1,171). Toetust saavad haridusasutused kasutada ainekavaga seotud väljaspool kooli toimuvate muuseumi-, teatri-, kontserdi-, kino- ja näitusekülastusteks.

Muude saadud tegevuskulude toetuste all on eelarves planeeritud Kultuuriministeeriumi toetus Valga Muuseumile (121 084 eurot) ja Valga Keskraamatukogule (158 582 eurot) ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ühistranspordi toetus vastavalt liinikilomeetritele (29 000 eurot) ning Päästeameti toetus projektile „Kodud tuleohutuks“ (12 000 eurot).

1.4. Muud tegevustulud

Muude tegevustuludena kajastatakse tulu loodusressursside kasutamisest ja vee erikasutustasu, samuti muu vara müük, mis jääb alla põhivara piirmäära. Väheväärtusliku vara müük on planeeritud summas 41 000 eurot, laekumine vee erikasutusest 28 000 ja loodusressursside kasutamise tasu 5 100 eurot.

2. KULUD

Tulenevalt üldisest majanduskeskkonnast on Valga valla 2024. aasta eelarve koostatud konservatiivselt. Kõikides valdkondades on tegevuskulude planeerimisel arvestatud võimalikke kokkuhoiu momente. Kokkuhoiule vastukaaluks tuleb arvestada, et 2024. aastal suurenevad palga alammäärad (miinimumpalk, õpetajate palga alammäär) ning käibemaksu standardmäär.

Vastavalt alampalga kokkuleppele tõuseb 2024. aastal töötasu alammäär. Täistööajaga töötamise korral on töötasu miinimum senise 725 euro asemel 820 eurot. Pedagoogide palga alammäära tõusuks 2024. aastal on arvestatud 4,06%. Haridusasutuste pedagoogilise personali palgakasv (sh juhtkond) on arvestatud protsentuaalselt sama palju kui tõuseb pedagoogide palga alammäär.

Kütte-, elektri- ja veekulu arvestuse aluseks on perioodi 2021–2023 tarbimine ning teadaolevad hinnaindikatsioonid 2024. aastaks. Vee- ja kanalisatsiooniteenuse kulude arvestuse aluseks on kehtiv teenuse hind, mis on alates 1. juulist 2022. aastal 4,104 eurot/m³ (hind koos käibemaksuga). Eelarve eelnõu koostamise hetkel ei ole teenuse osutaja esitanud Konkurentsiametile taotlust hinna muutmiseks. Tsentraalse keskkütte hind 2023. aasta alguses oli 101,016 eurot MWh eest (koos käibemaksuga). Aasta jooksul on hind langenud kokku kolmel korral ning eelarve eelnõu koostamise hetkel on kehtiv piirhind 69,660 eurot MWh eest. Tsentraalse keskkütteteenuse kulude arvestuse aluseks Valga linna piirkonnas on võetud 2023. aasta keskmine teenuse hind (80 eurot MWh eest koos käibemaksuga), Tsirguliina piirkonnas on kehtiv lepinguline hind 115,20 eurot MWh eest (koos käibemaksuga). Teiste kütteliikide puhul on ühikuhinna kasv arvestatud kehtivas turuhinnas (küttepuid) või 2023. aasta keskmise hinnana (vedelgaas, kütteõli, puidupellet). Elektrienergia kulu on arvestatud 2023. aasta tarbimise baasilt, arvestades täiendavalt juurde energia tarbimise suurenemist seoses Valga Põhikooli ujula ja E. Enno 15 spordihoone kasutuselevõtuga. Maksumuse puhul on arvestatud lisaks käibemaksu muudatusele ka ühikuhinna võimalikku tõusu ja 2024. aastaks planeeritud taastuvenergiatasu ning aktsiisi hinnamuudatusi.

Muude kulude osas on lähtutud lepinguga võetud kohustustest, teadaolevatest hinnaindikatsioonidest ja teavitatud lepingumuudatustest. Kulud on planeeritud põhimõttel, et vald oleks ka edaspidi jätkusuutlik – kõik jooksvad kulud kaetakse aasta jooksul laekuvate tuludega ja samas kaetakse ka see osa finantseerimistehingutest, mis puudutab laenukohustuste tagasimaksmist.

Eraldatavates toetustest üle poole moodustavad sotsiaaltoetused füüsilistele isikutele (peretoetused, toimetulekutoetused, puudega inimeste toetused, õppetoetused jm sotsiaaltoetused). Tegevuskuludeks eraldatakse toetust kultuurile, spordile, huviharidusele ja noorsootööle, samuti ühistranspordi korraldamiseks ning avaliku korra tagamiseks. Valitsussektoris kuuluvate sihtasutuste (Valga Isamaalise Kasvatuse Püsiekspositsioon SA) tegevustoetuseks on eraldatud 2024. aastal 100 000 eurot ja Milfesti korraldamist toetatakse 25 000 euroga. Toetuste all on planeeritud veel liikmemaksud Eesti Linnade ja Valdade Liidule, MTÜ-le Valgamaa Ühistranspordikeskus ning teistele katusorganisatsioonidele (sh hallatavate

asutuste liikmestaatuse eest) kogusummas 39 192 eurot ja tegevustoetused summas 72 348, sh Valgamaa Arenguagentuuri tegevust toetatakse 2024. aastal 52 000 euro ulatuses. Muude kulude koosseisus on 2024. aastal reservfond summas 150,0 tuh eurot ja projektide reservfond 20,0 tuh eurot (väikesed projektid).

Tabel 4. Põhitegevuse kulude jaotus

	2022 täitmine	2023 eelarve kinnitatud 22.02.2023 nr 38	2024 eelarve	2024 vs 2023
Personalikulud	12 324 323	14 281 457	14 853 692	4,01%
Majandamiskulud	7 210 261	7 953 850	6 865 474	-13,68%
Antavad toetused	2 774 383	2 604 363	3 908 349	50,07%
Muud kulud sh reservfond	4 835	118 550	171 900	45,00%
Kokku tegevuskulud	22 313 802	24 958 220	25 799 415	3,37%

Vastavalt KOFS-ile peab kohaliku omavalitsuse põhitegevuse kulud olema jaotatud vähemalt antavateks toetusteks ja muudeks tegevuskuludeks. Valga Vallavolikogule kinnitamiseks esitatavas eelarves on põhitegevuse kulud jaotatud lisaks tegevusvaldkondade ja tegevusalade lõikes.

2.1. Valitsemine ehk üldised valitsussektori teenused (tegevusalad 01111, 01112, 01114, 01600)

Tabel 5. Valitsemise kulude jaotus

	2022 täitmine	2023 eelarve kinnitatud 22.02.2023 nr 38	2024 eelarve	2024 vs 2023
Volikogu	116 707	168 109	167 909	-0,12%
Vallavalitsus	1 653 275	2 000 446	1 699 379	-15,05%
Reservfond (sh projektide omaosalus)	0	116 650	170 000	45,74%
Muud teenused	121 250	162 802	110 350	-32,22%
Valitsemine kokku	1 891 232	2 448 007	2 147 638	-12,27%

Volikogu (tegevusala 01111) ja vallavalitsuse (tegevusala 01112) kulud on planeeritud lähtuvalt volikogu kehtestatud valla struktuurist ja vallavalitsuse käsutuses oleva taristu ülalpidamise vajadusest. Tööjõukuludeks on eelarvestatud 1 408 938 eurot, majandamiskuludeks 457 100 eurot, toetusteks juriidilistele isikutele 110 350 eurot ja füüsilistele isikutele 1 250 eurot.

Majandamiskuludes on suurimad kuluartiklid kulutused infotehnoloogiale, administreerimiskulud ja sõidukite majandamiskulud.

IT – kulude maksumuses on arvestatud info- ja kommunikatsioonitehnoloogiliste riist- ja tarkvara rendiga ning majutusteenuste maksumusega (geoinfosüsteemi GIS-tarkvara, dokumendihaldustarkvara Amphora, personalihaldustarkvara Persona, haridusteenuste

haldamise infosüsteem Arno, toetuste taotlemise ja menetlemise infosüsteem Spoku, raamatupidamistarkvara PMen, eelarverakendus VeeRa, kalmisturegister, jäätmeregister, lemmikloomaregister). Tarkvara litsentside ja arenduste maksumustele lisaks on selle kululiigi alla planeeritud veel kulutused serveri majutuseks, andmesidele ja riistvara soetamiseks. Kokku moodustavad valitsemise tegevusala IT – kulud 2024. aasta eelarves 153 000 eurot.

Administreerimiskuludesse on planeeritud pangateenuste maksumus ja arvekeskuse kuutasud, õigusabi teenuse ost, reklaamteenuse ostmine trükimeedias ja ringhäälingus (Ruut FM eetriaeg ja toimetamiskulud). Administreerimiskulude aastane maksumus on eelarvestatud summas 77 730 eurot.

Sõidukite majandamiskulude alla on planeeritud isikliku sõiduauto kasutamise hüvitised vallavolikogule, -valitsusele ja teenistujatele. Tegevusvaldkonna sõidukite majandamise aastane kulu on prognoositavalt 44 700 eurot.

Toetustena juriidilistele isikutele on eelarvestatud liikmemaksud valitsussektori sihtasutustele ja muudele residentidele. Tegevustoetus on planeeritud 72 348 eurot, sh Valgamaa Arenguagentuurile summas 52 000 eurot ja 38 002 eurot teistele residentidele (Eesti Linnade ja Valdade Liit, Valgamaa Partnerluskogu MTÜ, Valgamaa Ühistranspordikeskus MTÜ, Eesti Jäätmehoolduskeskus MTÜ, Circle Network, Valgamaa-Jämtlandi lääni Majandusühistu).

Reservfondi on 2024. aasta eelarves suunatud 170 000 eurot, millest projektide reservfond on 20 000 eurot.

2.2. Päästeteenistused (tegevusala 03200)

Tegevusala kuludesse on planeeritud Karula Vabatahtliku Tuletõrjeseltsi toetamine summas 3 000 eurot, Päästeameti toetus projektile „Kodud tuleohutuks“ summas 12 000 eurot ja projekti omaosalus 7 000 eurot.

2.3. Avalik kord ja julgeolek (tegevusala 03600)

Avaliku korra tagamise finantseerimine ei kuulu omaavalitsuse otseste kohustuste hulka. Samas on vald huvitatud turvalisusest oma territooriumil. Sellel eesmärgil jätkub 2024. aasta eelarves abipolitsei tegevuskulude sihtfinantseerimine kogusummas 3 500 eurot. Selle valdkonna alla kuuluvad ka kõik valvekaameratega seonduvad side- ja hoolduskulud kogu valla territooriumil.

2.4. Majandus, keskkonnakaitse ning elamu- ja kommunaalmajandus

Tabel 6. Majandusvaldkonna kulude jaotus

	2022 täitmine	2023 eelarve kinnitatud 22.02.2023 nr 38	2024 eelarve	2024 vs 2023
Majandus	654 916	794 140	875 836	10,29%
Keskkonnakaitse	832 920	1 080 500	1 109 100	2,65%
Elamu- ja kommunaalmajandus	1 448 450	1 609 591	1 625 730	1,00%
Majandus kokku	2 936 286	3 484 231	3 610 666	3,63%

2.4.1 Majandus (tegevusalad 04210, 04220, 04510, 04512, 04740)

Majanduse valdkonna 2024. aasta kulueelarve sisaldab kulusid maakorraldusele summas 25 000 eurot. Selle alla kuuluvad munitsipaalmaade mõõdistamised, geodeetiliste uurimistööde läbiviimine, teostusmõõdistamised jms, aga ka kulusid planeerimisega seotud tegevustele (tegevusala 04210).

Metsamajanduse tegevusala kulueelarve on 2024. aastaks planeeritud summas 61 534 eurot. Siin kajastatakse valla metsade majandamisega seotud kulud (sh istutamine), metsatöölise töötasu ja isikliku sõiduauto kasutamise hüvitis (tegevusala 04220).

Teede ja tänavate korrashoiule ja remondile on planeeritud 2024. aasta eelarves 328 702 eurot. Kulud sisaldavad teede remonti, kruusateede hõõveldamist, tolmutõrjet ning kulusid liikluskorraldusvahendite soetamiseks ja J. Kuperjanovi tänava ristmiku foorisüsteemi hooldamiseks (tegevusala 04510).

Dotatsioon ühistranspordi korraldamiseks on eelarvestatud summas 405 600 eurot (tegevusala 04512). Leping ühistranspordi korraldamiseks perioodil 01.09.2023–31.08.2028 on sõlmitud ATG Bussiliinid OÜ-ga. Teenuse täitmise eest on omavalitsus kohustatud maksma vedajale toetust vastavalt pakkumuses esitatud liinikilomeetri hinnale, arvestades piletimüügisüsteemi andmetes reaalselt liini läbisõitu.

Üldmajanduslikele arendusprojektide kuludeks on 2024. aastaks planeeritud 55 000 eurot (tegevusala 04740). Siia alla on arvestatud valla üldplaneeringuga seotud väljaminekud ja hoonete lammutamiskulud (summas 25 000 eurot).

2.4.2 Keskkonnakaitse (tegevusalad 05100, 05101, 05400)

Keskkonnakaitse tegevusala all on planeeritud kulutused prügi ja ohtlike jäätmete käitlemiseks, suurjäätmete kogumiseks (nii jäätmejaamas kui korraldatavates kogumisringides), avalike WC rendikulu, jäätmekonteinerite jm inventari kulu kogusummas 92 700 eurot (tegevusala 05100). Valla haljastuse korraldamiseks ja puude hoolduseks on planeeritud 2024. aastal 53 000 eurot (tegevusala 05400).

Valdkonna suurim kuluartikkel on teede ja tänavate aastaringne hooldus Valga linnas ja maapiirkondade talihooldus ning teeäärte ja platside niitmine suveperioodil. Kokku on nimetatud töödeks eelarvestatud 963 400 eurot (tegevusala 05101).

2.4.3 Kommunaalmajandus (tegevusalad 06400, 06605)

Kommunaalmajandus sisaldab kulutusi tänavavalgustusele summas 216 600 eurot (tegevusala 06400). Leping tänavavalgustuse teenuse ostuks on sõlmitud AS-ga Valga Vesi. Tasud tänavavalgustuse eest jagunevad kaheks:

- 1) igakuine hooldustasu, eelarve eelnõu koostamise hetkel on 3753 valgusti punkti;
- 2) tarbitud elektrienergia koos võrgutasude ja riiklike maksudega.

Tänavavalgustuse kuludes kajastub ka Pedeli jõe purskkaevu valgustuse elektrikulu.

Suure osa tegevusala 06605 kuludest moodustavad valla omandis olevate elamu- ja kommunaalhoonete ülalpidamise kulud, mille hulka on arvestatud kommunaalkulud, valveteenus, ruumide ja territooriumi korrashoid, remondikulud jm hoonetega seonduvad kulud. Objektide lõikes jagunevad kulud järgmiselt:

Tabel 7. Elamu- ja kommunaalhoonete ülalpidamiskulud objektide lõikes

Objekt	Planeeritud kulu 2024. aasta eelarves, eurodes
Valla omandis olevad sotsiaal- ja üürikorterid	100 000
Valga linnasaun	36 520
Raudteejaama hoone, Jaama 12	33 500
Karula teeninduskeskus	25 220
J. Kuperjanovi 12 üürimaja	22 600
Kungla 12, v.a Valga Perekeskus Kurepesale eelarvestatud kulud	18 080
Kooli 2a, Tsirguliina	1 150
Aia 20, Valga	7 210
Pargi 9, Laatre	5 000

Sõidukite majandamiskuludeks on tegevusala 2024. aasta eelarves planeeritud 91 228 eurot. Rendikulu Metsa 30 hoone eest on vastavalt lepingule planeeritud perioodil jaanuar kuni juuni 2024.aastal 1647,60 euro/kuus. Ajavahemikul juuli kuni detsember on täiendavalt juurde arvatud rendi tõus, arvestades 2023. aasta prognoositavat THI määra. Kokku on hoone omanikule (Valga Vesi AS) makstav rent 20 720 eurot aastas.

Rannamaja ülalpidamise ja kalmistute halduskulude katteks on planeeritud 38 510 eurot. Loomade varjupaiga teenuse ostuks on sõlmitud hankeleping, mis lõppeb juulis 2024. Vallavalitsus on ette valmistamas uut hanget. Kokku on 2024. aastal planeeritud teenuse ostuks 64 800 eurot.

Töötasudena on elamu- ja kommunaalmajanduse tegevusala all kajastatud heakorra, kinnisvarateenistuse ja kalmistuvahtide tööjõukulud, samuti linnasauna personalikulu.

2.5. Tervishoid (tegevusala 07600)

Tervishoiu eelarvesse on planeeritud Taheva piirkonna perearsti tegevuse toetamine.

2.6. Vaba aeg, kultuur ja sport

Tabel 8. Vaba aja, kultuuri ja spordi kulude jaotus

	2022 täitmine	2023 eelarve kinnitatud 22.02.2023 nr 38	2024 eelarve	2024 vs 2023
Sporditegevus ja spordirajatised	578 048	612 953	612 613	-0,06%
Noorsootöö, raamatukogu, kultuuriasutused ja kollektiivid, muuseum, muinsuskaitse, kino	1 698 357	1 850 832	1 778 252	-3,92%

Vaba aja üritused (kultuur- ja sport)	181 666	183 843	226 023	22,94%
Vabaaeg, kultuur, sport kokku	2 458 071	2 647 628	2 616 888	-1,16%

2.6.1 Sport (tegevusalad 08102, 08103)

Spordi kuluvaldkonna all on kulud Valga Spordi ja Jaanikese motokompleksi ülalpidamiseks, sportimisvõimaluste loomiseks ekstreemspordihallis ja vallas asuvatel erinevatel rajatistel, sh talvel uisuväljakute tegemine.

Spordiklubide finantseerimine fookusega noortesportile on kajastatud tegevusala 08102 all. Spordiklubide toetused jagunevad järgmiselt:

- treenerite rahastamise toetus;
- spordiklubide pearahad;
- spordiklubide tegevustoetus;
- spordiklubide reserv summas;
- tippsportlase tegevustoetus;
- esindusvõistkonna toetus;
- toetus eduka sportliku saavutamise eest.

2.6.2 Noorsootöö ja noortekeskused (tegevusala 08107)

Tegevusala kuludes kajastatakse avatud noortekeskuse, mis ühendab kõiki ühinenud valdade noortekeskusi, ülalpidamiskulusid.. Toetuste all on planeeritud kulud noorte omaalgatuslikele projektidele.

2.6.3 Vaba aja üritused (tegevusala 08109)

Kultuuriürituste korraldamiseks on 2024. aasta kulueelarves ette nähtud 121 185 eurot. SA Tartu 2024 ees võetud lepingulised kohustused on 2024. aastaks vastavalt lepingule summas 64 831 eurot (4,20 eurot elaniku kohta).

2024. aasta eelarvesse on planeeritud spordiürituste korraldustoetused ja kulud spordiürituste korraldamiseks.

2.6.4 Kultuuriasutused ja –kollektiivid (tegevusalad 08201, 08202, 08203, 08207, 08235, 08300)

Valga Keskraamatukogu ühendab kõiki vallas tegutsevaid haruraamatukogusid ja teenindab kogu maakonna raamatukogusid. 2024. aasta kuludeks on raamatukogule planeeritud 568 063 eurot. Teistele maakonna raamatukogudele teavikute komplekteerimise kuludeks on planeeritud 24 952 eurot, mille katteallikas on Kultuuriministeeriumi eraldatud sihtotstarbeline tegevustoetus.

Valga vallas tegutsevad kultuuriasutustena Valga Kultuuri- ja Huvialakeskus koos kinoga (kultuurikeskuse ruumides eraldi kuluarvestusega, s.o tegevusala 08235), Tsirguliina Rahvamaja, Lüllemäe Kultuurimaja ja Hargla Maakultuurimaja. Kogukonna projektitoetusteks on eelarvestatud 39 000 eurot, mittetulundusühingutele projektide omaosaluseks 1 000 eurot ja tegevustoetusteks 75 750 eurot.

Muuseumide tegevusalaga kajastatakse kulud Valga Muuseumile ja sihtasutusele Valga Isamaalise Kasvatuse Püsiekspositsioon.

Valga raekoja ülalpidamiskulud on 2024. aasta eelarves planeeritud kogusummas 15 600 eurot. Eelarvesse on planeeritud ka kirikute tegevuse toetamine 5 000 euroga.

2.7. Haridus

Tabel 9. Hariduse kulude jaotus

	2022 täitmine	2023 eelarve kinnitatud 22.02.2023 nr 38	2024 eelarve	2024 vs 2023
Alusharidus	3 268 191	3 776 136	3 928 655	4,04%
Põhi- ja üldkeskharidus, koolitransport	6 155 786	7 172 330	7 032 808	-1,95%
Koolitoit	335 958	450 270	436 031	-3,16%
Huviharidus- ja huvitegevus	1 011 444	1 082 764	1 108 717	2,40%
Muu haridus (haridusüritused, toetused)	27 035	2 000	38 383	1819,15%
Haridus kokku	10 798 414	12 483 500	12 544 594	0,49%

2.7.1 Alusharidus (tegevusala 09110)

Valga vallas tegutseb 2023. aastal seitse lasteaeda, kus käib 10.11.2023 seisuga kokku 579 last, neist Valga valla lapsi on 549. Rahandusministeerium eraldab toetusfondi eraldist lasteaia õpetajate töötasude osaliseks katteks lasteaiaelaste laste arvu alusel, kellel on 10.11.2023 seisuga rahvastikuregistris märgitud elukohaks Valga vald. Nende laste arv on aastases võrdluses vähenenud ühe lapse võrra. Lapsevanemate poolt kaetav osalustasu määr lapse kohta on Valga vallas seotud Vabariigi Valitsuse poolt kehtestatud palga alammääraga, s.o 3% kehtestatud miinimumpalgast ja kehtib kõigis Valga valla lasteaedades. 2024. aastal on miinimumpalk 820 eurot, seega lapsevanema osalustasu vastavalt 24,60 eurot.

Koolieelse lasteasutuse seadus sätestab, et lapse toidukulu lasteasutuses katab lapsevanem. Maapiirkondade lasteaedades on kehtiv toidupäeva maksumus 1,72 eurot, millest valla osalus on 0,32 eurot. Linna lasteaedades on kehtiv toidukulu päevamaksumus ühe lapse kohta 5,35 eurot, millest valla osalus on 2,60 eurot. Eelnevat arvesse võttes kujuneb maapiirkonnas lapsevanema osaluseks 1,40 eurot ja linnas 2,75 eurot.

Lasteaiaõpetaja palk on arvestatud 90% õpetaja töötasu alammäärast, magistrikraadiga lasteaiaõpetaja töötasu on arvestatud samas määras üldhariduskooli õpetaja töötasu alammääraga.

Alushariduse alla on eelarvestatud ka vallavalitsuse struktuuris oleva kolme logopeedi ja ühe eripedagoog-logopeedi aastane palgafond summas 116 888 eurot, nende kooolitus-, sõidu ja õppevahendite kulud summas 3 100 eurot.

Seadusest tulenevalt tuleb omavalitsusel tasuda ka enda elanike registris olevate, aga teistes omavalitsustes õppivate laste hariduskulud. Alushariduse teenuse ostuks on 2024. aasta eelarves planeeritud 89 900 eurot. Seisuga 10.11.2023 käis teiste omavalitsuste koolieelsetes lasteasutustes kokku 14 last. Arveldamine teiste kohalike omavalitsustega toimub igakuiselt nende poolt kehtestatud arvestuslike kohamaksumuste alusel.

2.7.2 Põhikoolid ja gümnaasiumid (tegevusalad 09212, 09601)

Valga vallas on viis kooli – Valga Põhikool, Valga Priimetsa Kool, Tsirguliina Kool, Hargla Kool, Lüllemäe Põhikool ning Õru Lasteaed-Algkool, nende kulud kajastatakse tegevusala 09212 all. Seisuga 10.11.2023 õpib Valga valla põhikoolides kokku 1323 õpilast. Võrreldes eelmise aasta sama ajaga on õpilaste arv põhikooliastmes vähenenud 53 õpilase võrra.

Õpetajate töötasude eelarvestamisel on lähtutud kavatsesest palga alammäära tõusust (4,06%). Kohaliku omavalitsuse poolt tasustatavate tugispetsialistide (logopeed, eripedagoog, sotsiaalpedagoog ja psühholoog) on arvestatud samas määras riikliku alammääraga. Põhihariduse otsekulude alla on arvestatud ka sotsiaalpedagoogide aastane palgafond ja nende koolituskulu. Kogu põhihariduse tegevusala tööjõukulud on planeeritud summas 6 077 299 eurot. Koolide majandamiskulud on kokku 801 676 eurot.

Seadusest tulenevalt tuleb omavalitsusel tasuda enda elanike registris olevate, aga teiste omavalitsuste koolides õppivate laste hariduskulud. Seisuga 10.11.2023 oli Valga valla lapsed teiste omavalitsuste koolides 94, sh erikoolides ja gümnaasiumis käivad lapsed. Riiklik õppekoha tegevuskulu piirmäär, millega kohalikud omavalitsused arveldavad, on 2024. aastal eelnõu kohaselt 102 eurot kuus. Kui tegevuskulu maksumus mõnes koolis on väiksem piirmäärast, arveldatakse omavalitsuse poolt kehtestatud õppekoha tegevuskulu maksumusest lähtuvalt. Haridusteenuste ostuks teistelt KOV-lt on eelarves planeeritud 124 000 eurot.

Kõikidele põhihariduse päevases õppes õppivatele lastele on eelarves ette nähtud tasuta koolilõuna ning koolides jätkub koolipiima ja -puuvilja programm. Riigipoolne koolitoidu dotatsioon on 1 euro koolipäeva kohta. Koolilõuna tegelik maksumus on koolide lõikes erinev tulenevalt sellest, milline on kehtiv toidupäeva hind.

Ühtlasi kajastuvad tegevusala 09212 kuludes Valga Gümnaasiumi õpilastele makstavad stipendiumid kogusummas 12 000 eurot.

2.7.3 Huviharidus ja huvitegevus (tegevusala 09510)

Selle tegevusala koodiga kajastatakse Valga Muusikakooli kulusid summas 739 934 eurot. Seisuga 10. oktoober 2023 õpib muusikakoolis 217 last ja 7 täiskasvanut. Muusikakoolis õppimine on tasuline – eelõppes 15-20 eurot kuus, põhiõppes 25 eurot kuus, stuudioõppes 10 eurot kuus, vabaõppes 25 eurot kuus ja täiskasvanuõpe 45 eurot kuus.

Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuse huviringide tegevuse kulud 2024. aastaks on eelarvestatud kogusummas 150 872 eurot. Huvikoolis tegutseb 10. oktoober 2023 seisuga 14 ringi, milles kokku osaleb 245 last. Huviringi õppetasu on 10 eurot kuus.

Huvihariduse ja -tegevuse all kajastatakse ka riigi poolt rahastatavat huvitegevust. Riigieelarvest laekuv eraldis on eelarve eelnõu 2. lugemise ajaks teadaolevalt 233 759 eurot. Huvitegevuse toetuse jaotus asutuste vahel on planeeritud eelarves vastavalt kinnitatud huvitegevuse kavale.

Selle tegevusalaga kajastatakse ka huviharidusega seotud haridusteenuse ostmist muudelt isikutelt summas 21 000 eurot (Läti Valka Kunstikool).

2.7.4 Muu haridus (tegevusala 09800)

Tegevusala kuludesse on 2024. aasta eelarves planeeritud õpetajate ja õpilaste tunnustamise ning koolitustega seotud kulud summas 16 383 eurot, väärivate ülikooli omaosalus summas 2 000 eurot ning haridusasutuste töötajate tervisekontrolliks ettenähtud vahendid summas 20 000 eurot.

2.8. Sotsiaalne kaitse

Tabel 10. Sotsiaalse kaitse kulude jaotus

	2022 täitmine	2023 eelarve kinnitatud 22.02.2023 nr 38	2024 eelarve	2024 vs 2023
Hoolekandeesutused	1 722 552	1 843 149	2 318 790	25,81%
Teenused ja toetused	1 347 124	988 115	1 163 414	17,74%
Toimetulekutoetus	1 126 901	1 021 990	980 746	-4,04%
Muu sotsiaalne kaitse, sh sotsiaalse kaitse haldus	0	0	372 779	100,00%
Sotsiaalne kaitse kokku	4 196 577	3 853 254	4 835 729	25,50%

2.8.1 Hoolekandeesutused (tegevusalad 10200, 10400, 10600)

Valga vald ostab üldhooldekodu teenust kõige suuremas mahus AS-lt Valga Haigla, SA-lt Taheva Sanatoorium ja Lõuna-Eesti Hooldekeskuse. 2024. aasta eelarves on hooldusteenuste korralduseks planeeritud 1 296 000 eurot, millest riigieelarvelisest tasandusfondist kaetakse 791 624 eurot ja valla eelarvest 504 376 eurot.

Valla hallatava asutusena tegutseb sotsiaalhoolekande valdkonnas Karula Hooldemaja, kus on kohti 15-le hoolealusele (tegevusala 10200). Karula Hooldemaja 2024. aasta kulueelarve on 206 950 eurot.

Valga Aktiviseerimiskeskus tegeleb töötute probleemide lahendamisega ja nende koordineerida on ka kortertüüpi varjupaik isikutele, kes ise ei ole suutnud endale elamispiinda soetada (10600). Sama tegevusalaga kajastatakse ka Öru päevakeskuse, Laatre sotsiaalmaja ja Valga sotsiaalmaja (Uus 14) kulud. 2024. aasta eelarves on Valga Aktiviseerimiskeskuse kulud kokku 158 293 eurot. Valgas, Uus tn 14 asuva sotsiaalmaja kulud on eelarvestatud summas 10 300 eurot, Laatre sotsiaalmaja aastased kulud 11 300 eurot ja Öru päevakeskuse kulud 700 eurot.

Vanemliku hoolitsuseta lastele pakub asendushooldusteenust valla hallatava asutusena Valga Perekeskus Kurepesa. Teenuse osutamiseks on paarismaja (kahele perele), kus kohti kokku 12 lapsele. Laste turvatoa ja lapsehoiu- ning teisi tugiteenuseid pakutakse Valga linnas aadressil Kungla 12. Asenduskodu eelarve planeerimisel on arvestatud kehtestatud pearahaga ühele lapsele (2 280 eurot lapse kohta ühes kalendrikuus (tegevusala 10400)). Valga Perekeskuses Kurepesa on 30. november 2023 seisuga asendushooldusteenusel 11 last, neist viis last on teistest omavalitsustest. Perekeskuse 2024. aasta kulueelarve on planeeritud summas 300 411 eurot. Asendushooldusteenuse ostmiseks teistelt asutustelt on planeeritud 334 836 eurot.

2.8.2 Sotsiaalabi teenused ja toetused (tegevusalad 10121, 10202, 10402, 10403, 10404, 10701, 10702)

Tegevusala koodiga 10121 kajastatakse toetused ja teenused puuetega inimestele (sh lastele) summas 471 167 eurot. Tegevusala koodiga 10202 on planeeritud koduhooldusteenuse osutamiseks vajalikud kulud summas 276 960 eurot, teenusega on kaetud kogu vald. Lapse 3-osaline sünnitoetus (kogusummas 43 000 eurot), ranitsatoetus ja 3- ja enamalapselise pere koolitoetus (kogusummas 37 000 eurot), matusetoetus (kogusummas 51 729 eurot), sotsiaalsete riskirühmade toetused (kogusummas 22 500 eurot), huvialaringitoetused (kogusummas 2 600 eurot) on kajastatud tegevusala koodiga 10402. Laste tugiisikute palgafond kogusummas 39 498 eurot on kajastatud tegevusala koodiga 10403. Turvakoduteenuse kuludele on planeeritud 68 659 eurot tegevusalal 10404. Tegevusala koodiga 10702 kajastatakse muude sotsiaaltoetuste kulud, samuti kulud sotsiaaltranspordile. Kõige suuremaks toetuse liigiks on toimetulekutoetus (tegevusala 10701), mida makstakse riiklikest vahenditest ja mis on 2024. aasta eelarves planeeritud summas 948 630 eurot. Toetuste planeerimisel on aluseks võetud riigieelarvest laekuva eraldise esialgne teadaolev summa.

2.8.3 Muu sotsiaalne kaitse, sh sotsiaalse kaitse haldus (tegevusala 10900)

Selle tegevusala all kajastatakse sotsiaaltöö teenistuse kulud summas 372 779 eurot.

3. INVESTEERIMISTEGEVUS

Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse kohaselt kuuluvad investeerimiseelarve tuludesse hoiustelt saadavad intressid, tulu põhivarade võõrandamisest ning investeringuteks saadavad toetused. Investeerimistegevuse kulude alla arvatakse laenudelt makstavad intressid, põhivara soetus, põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine, antavad laenud ja osaluste ning muude aktsiate ja osade soetus.

Valga valla investeerimistegevuse tulud 2024. aasta eelarvesse on planeeritud 635 927 eurot, millest põhivara müük on kavandatud summas 70 000 eurot, intressitulu 15 000 eurot ja saadav sihtfinantseerimine põhivara soetamiseks 550 927 eurot.

Valga valla investeerimistegevuse kulud 2024. aasta eelarves on 1 558 170 eurot, millest laenude intressimaksed on summas 504 340 eurot, põhivara soetus summas 926 447 eurot ja põhivara soetamiseks antav toetus summas 127 383 eurot.

Investeeringute eelarve objektide lõikes on esitatud tabelis 11.

Tabel 11. 2024. aasta investeeringud

	Kululiik	Katteallikas	Eelarve (eurodes)
Tartu tänava jalgratta- ja jalgte ehitusprojekti analüüs	põhivara soetus	likviidsed vahendid	5 000
Kinnisasjade soetamine Loode, Ravila, Ilmajaama tänaval (maa)	põhivara soetus	eelarve	12 200

	põhivara soetus	projektitoetus Kultuuriministeeriumilt	206 281
Valga, Kesk 19 rekonstrueerimine	põhivara soetus	likviidsed vahendid	53 000
Hajaasustuse programm 2023, projekti toetuse jääk	põhivara	likviidsed vahendid	10 286
Hajaasustuse programm 2023, omaosaluse jääk	soetamiseks antav toetus	likviidsed vahendid	7 097
Hajaasustuse programm 2024, projekti toetus	põhivara	riigipoolne toetus	40 000
Hajaasustuse programm 2024, omaosalus	soetamiseks antav toetus	likviidsed vahendid	40 000
Vallahooldusteenistuse kaubik	põhivara soetus	likviidsed vahendid	55 206
Investeeringutoetus Karula- Lüllemäe Tervise- ja Spordikeskus MTÜ-le	põhivara soetamiseks antav toetus	likviidsed vahendid	20 000
		riigipoolne toetus, KOV hoonete energiatõhusaks muutmine I voor	304 646
Valga Avatud Noortekeskuse hoone rekonstrueerimine	põhivara soetus	likviidsed vahendid	248 246
Tsirguliina Rahvamaja rekonstrueerimise projekt (projekteerimine)	põhivara soetus	likviidsed vahendid	35 868
SA -le VIKP Jaanikese motokompleksi projektiks	põhivara soetamiseks antav toetus	likviidsed vahendid	10 000
Lüllemäe PK hoone energiaaudit	põhivara soetus	likviidsed vahendid	6 000
Kokku			1 053 830

4. FINANTSEERIMISTEHINGUD

Finantseerimistehingute eelarves kajastuvad laenude põhiosa tagasimaksed ja uute laenude võtmine. Valga valla laenukohustuste jääk 31.12.2022. aasta seisuga oli 11 219 359 eurot. Aastal 2023. aasta lõpus võeti välja laen summas 1 550 000 eurot (E. Enno 15 spordihoone ehituse omaosaluse katteks). Tabelis 12 kajastuvad 2024. aasta laenulepingute järgsed tagasimaksed ja intressikulud. Laenuintressiks on arvestatud panga baasintress ja Euribori 6 kuu määr. Laenuintressid on märkimisväärselt tõusnud seoses intressimäärade muutmise ja Euribori tõusuga.

Tabel 12. Laenude teenindamine 2024. aastal

	Laenu tagastamine	Intress	Kokku	Laenu jääk 31.12.2024	Lõpptähtaeg
KIK SA I laen	17 416	125	17 541	0	2024
KIK SA II laen	111 110	24 900	136 010	444 437	2028
KIK SA III laen	49 628	23 720	73 348	446 652	2033
LHV Pank/ kuni 31.12.2019 Danske Pank (2017)	260 000	44 263	304 263	720 000	2027
AS SEB (2017)	40 000	7 275	47 275	120 000	2027
LHV Pank/ kuni 31.12.2019 Danske Pank (2014)	3 438	821	4 259	12 695	2028
Swedbank AS (2018)	360 000	83 760	443 760	1 460 000	2028
AS SEB (2019)	220 000	66 034	286 034	1 136 000	2029
LHV Pank (2020)	294 000	133 018	427 018	2 490 000	2030
Swedbank AS (2021)	80 000	28 272	108 272	560 000	2031
AS SEB (2022)	16 860	8 174	25 034	136 281	2032
Swedbank AS (2023)	155 000	83 872	238 872	1 395 000	2033
Swedbank Liising AS kapitalirent Traktor Multione 8.4s (2019)	16 481	106	16 587	0	2024
Kokku	1 623 933	504 340	2 128 273	8 921 065	

5. VÕRDLUS EELARVESTRAATEEGIAGA

Valga valla eelarvestrateegia aastateks 2023–2027 kinnitati volikogus 28. septembril 2022. aastal. 2024. aasta eelarve eelnõu 2. lugemise seletuskirja koostamise ajaks on muudatused võrreldes strateegiaga esitatud alljärgnevas tabelis.

Tabel 13. 2024. aasta eelarve võrdlus Valga valla eelarvestrateegiaga 2023-2027

	Eelarvestrateegia 2024	Eelarve 2024	Erinevus
Põhitegevuse tulud kokku	23 928 757	26 985 478	3 056 721
Maksutulud	11 461 033	13 084 427	1 623 394
sh tulumaks	11 066 033	12 687 427	1 621 394
sh maamaks	381 000	384 000	3 000
sh muud maksutulud	14 000	13 000	-1 000
Tulud kaupade ja teenuste müügist	1 419 471	1 452 329	32 858
Saadavad toetused tegevuskuludeks	10 956 258	12 374 622	1 418 364

sh tasandusfond	4 271 361	5 189 813	918 452
sh toetusfond	6 037 145	6 864 143	826 998
sh muud saadud toetused tegevuskuludeks	647 752	320 666	-327 086
Muud tegevustulud	91 995	74 100	-17 895
Põhitegevuse kulud kokku	21 859 488	25 799 415	3 939 927
Antavad toetused tegevuskuludeks	2 094 600	3 908 349	1 813 749
Muud tegevuskulud	19 764 888	21 891 066	2 126 178
sh personalikulud	12 938 365	14 853 692	1 915 327
sh majandamiskulud	6 679 623	6 865 474	185 851
sh muud kulud (sh reservfond)	146 900	171 900	25 000
Põhitegevuse tuleml	2 069 269	1 186 063	-883 206
Investeermistegevus kokku	-826 285	-922 243	-95 958
Põhivara müük (+)	90 000	70 000	-20 000
Põhivara soetus (-)	-1 578 634	-926 447	652 187
Põhivara soetuseks saadav sihtfinantseerimine (+)	1 030 000	550 927	-479 073
Põhivara soetamiseks antav sihtfinantseerimine (-)	-130000	-127 383	2 617
Finantstulud (+)	500	15 000	14 500
Finantskulud (-)	-238 151	-504 340	-266 189
Eelarve tuleml (ülejäak + / puudujäak -)	1 242 984	263 820	-979 164
Finantseerimistegevus	-1 621 767	-1 623 933	-2 166
Kohustuste võtmine (+)	0	0	0
Kohustuste tasumine (-)	-1 621 767	-1 623 933	-2 166
Likviidsete varade muutus (suurenemine + / vähenemine -)	-378 783	-1 360 113	-981 330

Võrreldes eelarvestrateegiat 2024. aasta eelarvega on prognoositust suuremad nii põhitegevuse tulud kui ka -kulud.

Põhitegevuse tulude eelarves on suurimad muutused füüsilise isiku tulumaksu osas ning tasandus- ja toetusfondi eraldistes. Tulumaksu erinevus on osaliselt tingitud 2024. aastal jõustuvast seaduse muudatusest, mille kohaselt eraldatakse kohalike omavalitsuste eelarvesse ka pensionitelt arvestatud tulumaks. Teisalt on erinevuse põhjuseks ka prognoositust suurem alampalga ja pedagoogide töötasu alammäära tõus 2023. aastal ja 2024. aastal.

Samamoodi on põhimõttelised muutused toimunud tasandus- ja toetusfondi arvutamise metoodikas, mille kohaselt paljud sihtotstarbelised toetused on liikunud toetusfondist tasandusfondi koosseisu.

Proportsionaalselt põhitegevuse tuludega on 2024. aasta eelarves võrreldes strateegiaga suuremad ka põhitegevuse kulud. Seoses toimetulekutoetuse kasvu ja pikaajalise hoolduse korraldamise toetusega on suurenenud antavad toetused. Palga alammäärade märkimisväärne

kasv viimastel aastatel on prognoositust kiiremini tõstnud ka personalikulud. Majandamiskulud ja reservfondi suurus märkimisväärselt eelarvestrateegias kavandatust ei erine.

Investeerimistegevus on eelarvestrateegias kavandatust pisut väiksemas mahus. Eelarvestrateegias loetletud investeeringuobjektidest on suur osa planeeritud realiseerida projektitoetuste saamisel. Lisaks tuleb arvestada valla omafinantseerimise- ja laenude teenindamise võimekust.

Intressimäärade kasvu tõttu on prognoositust suuremad nii intressitulu kui ka intressimaksed võetud laenukohustustelt. Laenukohustuste suurendamine ja tagasimaksed on 2024. aasta eelarves planeeritud samaväärsel tasemel eelarvestrateegias kavandatuga.